

Republica Moldova

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

DECIZIE

DE INADMISIBILITATE

a sesizării nr. 167g/2022

privind excepția de neconstituționalitate a
articolului 7 alin. (3) teza a II-a și a articolului 9¹ alineatele (3) și (4)
din Legea nr. 789 din 26 martie 1996 cu privire la Curtea Supremă de
Justiție
*(asigurarea interimatului funcției de Președinte al Curții Supreme de
Justiție)*

CHIȘINĂU

1 decembrie 2022

Curtea Constituțională, judecând în componența:

nei Domnica MANOLE, *Președinte*,
dlui Nicolae ROȘCA,
nei Liuba ȘOVA,
dlui Serghei ȚURCAN,
dlui Vladimir ȚURCAN, *judecători*,
cu participarea dlui Dumitru Avornic, *asistent judiciar*,

Având în vedere sesizarea înregistrată la 27 octombrie 2022,
Examinând admisibilitatea sesizării menționate,
Având în vedere actele și lucrările dosarului,
Deliberând la 1 decembrie 2022, în camera de consiliu,

Pronunță următoarea decizie:

ÎN FAPT

1. La originea cauzei se află sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a articolului 7 alin. (3) teza a II-a și a articolului 9¹ alineatele (3) și (4) din Legea nr. 789 din 26 martie 1996 cu privire la Curtea Supremă de Justiție, ridicată de dnii avocați Nicolae Posturusu, Petru Balan și Ion Vizdoagă, în interesele dlui Igor Dodon, în dosarul nr. 1-1/2022, pendinte la Curtea Supremă de Justiție.

2. Sesizarea a fost trimisă la Curtea Constituțională de dnii judecători Vladimir Timofti, Ghenadie Plamădeală și Anatolie Țurcan de la Curtea Supremă de Justiție, pe baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție.

A. Circumstanțele litigiului principal

3. Dl Igor Dodon, ex-Președinte al Republicii Moldova, a fost pus sub învinuire pentru comiterea unor infracțiuni în perioada mandatului său.

4. La 6 octombrie 2022, cauza sa penală a fost pusă pe rolul Curții Supreme de Justiției ca primă instanță. Ea a fost repartizată în mod aleatoriu Completului nr. 1 de judecători de la Curtea Supremă de Justiție. Din acest complet fac parte domnii judecători Vladimir Timofti, Ghenadie Plamădeală și Anatolie Țurcan.

5. Printr-o încheiere din aceeași dată, Președintele interimar al Curții Supreme de Justiție a confirmat competența Completului nr. 1 de a examina cauza.

6. La 24 septembrie 2022, domnii avocați Nicolae Posturusu, Petru Balan și Ion Vizdoagă au ridicat excepția de neconstituționalitate a articolului 7 alin. (3) teza a II-a și a articolului 9¹ alineatele (3) și (4) din Legea nr. 789 din 26 martie 1996 cu privire la Curtea Supremă de Justiție, care stabilesc cine asigură interimatul funcției de Președinte al Curții Supreme de Justiție în absența sau în cazul vacanței funcției de Președinte și, respectiv, de vicepreședinte al Curții Supreme de Justiție.

7. Curtea Supremă de Justiție a trimis excepția de neconstituționalitate la Curtea Constituțională, în vederea soluționării acesteia.

B. Legislația pertinentă

8. Prevederile relevante ale Constituției sunt următoarele:

Articolul 1 Statul Republica Moldova

„[...]”

(3) Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate.”

Articolul 20 Accesul liber la justiție

„(1) Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.

(2) Nici o lege nu poate îngreuna accesul la justiție.”

Articolul 23 Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle

„[...]”

(2) Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative.”

Articolul 26 Dreptul la apărare

„(1) Dreptul la apărare este garantat.

(2) Fiecare om are dreptul să reacționeze independent, prin mijloace legitime, la încălcarea drepturilor și libertăților sale.

(3) În tot cursul procesului părțile au dreptul să fie asistate de un avocat, ales sau numit din oficiu.

(4) Amestecul în activitatea persoanelor care exercită apărarea în limitele prevăzute se pedepsește prin lege.”

Articolul 76 Intrarea în vigoare a legii

„Legea se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova și intră în vigoare la data publicării sau la data prevăzută în textul ei. Nepublicarea legii atrage inexistența acesteia.”

Articolul 116 Statutul judecătorilor

„ [...]”

(3) Președinții și vicepreședinții instanțelor judecătorești sunt numiți în funcție de Președintele Republicii Moldova, la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii, pe un termen de 4 ani.

(4) Președintele, vicepreședinții și judecătorii Curții Supreme de Justiție sunt numiți în funcție de Parlament la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii. Ei trebuie să aibă o vechime în funcția de judecător de cel puțin 10 ani.

[...]”

[În redactarea de până la 1 aprilie 2022]

Articolul 116 Statutul judecătorilor

„1) Judecătorii instanțelor judecătorești sunt independenți, imparțiali și inamovibili, potrivit legii.

(2) Judecătorii instanțelor judecătorești se numesc în funcție, în condițiile legii, până la atingerea plafonului de vârstă, de către Președintele Republicii Moldova, la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii. Președintele Republicii Moldova poate respinge o singură dată candidatura propusă de către Consiliul Superior al Magistraturii.

[Art.116 alin.(3),(4) abrogate prin Legea nr.120 din 23.09.2021, în vigoare 01.04.2022]

(5) Deciziile privind numirea judecătorilor și cariera acestora trebuie să fie adoptate în baza unor criterii obiective, bazate pe merit, și a unei proceduri transparente, în condițiile legii. Promovarea sau transferul judecătorilor se face doar cu acordul acestora.

(5¹) Judecătorii au doar imunitate funcțională în condițiile legii.

(6) Sancționarea judecătorilor se face în conformitate cu legea.

(7) Funcția de judecător este incompatibilă cu exercitarea oricărei alte funcții retribuite, cu excepția activității didactice și științifice.”

[În redactarea de după la 1 aprilie 2022, în vigoare în prezent]

9. Prevederile relevante ale Legii nr. 789 din 26 martie 1996 cu privire la Curtea Supremă de Justiție sunt următoarele:

Articolul 7 Atribuțiile Președintelui Curții Supreme de Justiție

„[...]”

(3) În absența Președintelui Curții Supreme de Justiție, atribuțiile acestuia le exercită unul dintre vicepreședinți în temeiul unei dispoziții emise de Președintele Curții. În cazul în care nu este desemnat un vicepreședinte care ar exercita atribuțiile Președintelui Curții Supreme de Justiție în absența acestuia, atribuțiile în cauză se exercită de către vicepreședintele desemnat de Consiliul Superior al Magistraturii.”

[în redactarea Legii nr. 128 din 30 septembrie 2021, în vigoare din 8 octombrie 2021]

Articolul 9¹ Numirea Președintelui și vicepreședinților Curții Supreme de Justiție

„[...]”

(3) În cazul survenirii vacanței funcției de Președinte al Curții Supreme de Justiție, inclusiv în legătură cu expirarea mandatului, interimatul funcției acestuia se asigură

de către un judecător al Curții Supreme de Justiție desemnat de Consiliul Superior al Magistraturii.

(4) În cazul survenirii vacanței funcției de vicepreședinte al Curții Supreme de Justiție președinte al colegiului, inclusiv în legătură cu expirarea mandatului, interimatul funcției acestuia se asigură de către vicepreședintele colegiului respectiv, iar în lipsa acestuia, de către un judecător al Curții Supreme de Justiție desemnat de Consiliul Superior al Magistraturii.”

[în redactarea Legii nr. 128 din 30 septembrie 2021, în vigoare din 8 octombrie 2021]”

ÎN DREPT

A. Argumentele autorilor excepției de neconstituționalitate

10. Autorii sesizării susțin că prevederile contestate, pe baza cărora a fost numit actualul Președinte interimar al Curții Supreme de Justiție, erau contrare articolului 116 alineatele (3) și (4) din Constituție, în redactarea acestuia de până la 1 aprilie 2022.

11. Astfel, în opinia autorilor sesizării, Președintele interimar nu avea atunci dreptul să constituie completul de judecată care examinează acum cauza penală a dlui Igor Dodon. Din acest motiv, completul de judecată nu reprezintă un tribunal instituit de lege, iar acest fapt îi încalcă dlui Igor Dodon dreptul la un proces echitabil.

12. În fine, autorii sesizării susțin că prevederile contestate sunt contrare articolelor 1 alin. (3) [*statul Republica Moldova*], 20 [*accesul liber la justiție*], 23 [*dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle*], 26 [*dreptul la apărare*] și 76 [*intrarea în vigoare a legii*] din Constituție.

B. Aprecierea Curții

13. Examinând admisibilitatea sesizării privind excepția de neconstituționalitate, Curtea constată următoarele.

14. În conformitate cu articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, controlul constituționalității legilor, în prezenta cauză a unor prevederi din Legea nr. 789 din 26 martie 1996 cu privire la Curtea Supremă de Justiție, ține de competența Curții Constituționale.

15. Sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a fost ridicată de avocații unei părți în proces. Astfel, Curtea constată că sesizarea este formulată de subiectele cărora li s-a conferit acest drept pe baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție.

16. Obiectul excepției de neconstituționalitate îl reprezintă articolele 7 alin. (3) teza a II-a și 9¹ alineatele (3) și (4) din Legea nr. 789 din 26 martie 1996 cu privire la Curtea Supremă de Justiție. Aceste prevederi nu au făcut anterior obiect al controlului de constituționalitate.

17. Curtea a stabilit în jurisprudența sa, ca o condiție de admisibilitate a sesizării privind excepția de neconstituționalitate, și faptul că prevederile contestate trebuie să fie aplicabile la soluționarea cauzei (a se vedea HCC nr. 2 din 9 februarie 2016, punctul 1 din dispozitiv). Pentru că obiectul excepției de neconstituționalitate constă din câteva norme distincte –

articolul 7 alin. (3), articolul 9¹ alin. (3) și articolul 9¹ alin. (4) din Legea cu privire la Curtea Supremă de Justiție, Curtea va analiza aplicabilitatea lor la soluționarea cauzei din fața instanței de drept comun.

18. Excepția de neconstituționalitate a fost ridicată într-o cauză penală care se judecă în primă instanță de un complet de judecători de la Curtea Supremă de Justiție. Potrivit articolului 14 din Legea cu privire la Curtea Supremă de Justiție, completele de judecată se constituie la începutul fiecărui an de către Președintele Curții Supreme de Justiție.

19. Curtea notează că prin Dispoziția Președintelui interimar al Consiliului Superior al Magistraturii nr. 149 din 18 octombrie 2021, aprobată prin Hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii nr. 269/25 din 2 noiembrie 2021, dl judecător al Curții Supreme de Justiție Vladimir Timofti a fost desemnat, pe baza articolului 9¹ alin. (3) din Legea contestată, în calitate de Președinte interimar al Curții Supreme de Justiție. Așadar, Curtea admite că prevederea menționată ar putea fi aplicată la soluționarea cauzei.

20. Articolul 7 alin. (3) teza a-II-a din Legea contestată stabilește că în lipsa Președintelui Curții Supreme de Justiție și a unui vicepreședinte desemnat de acesta, atribuțiile sale sunt exercitate de vicepreședintele desemnat de Consiliul Superior al Magistraturii. Pe de altă parte, articolul 9¹ alin. (4) din Legea contestată prevede modul în care este asigurat interimatul funcției de vicepreședinte al Curții Supreme de Justiție.

21. Astfel, având în vedere că actualul Președinte al Curții Supreme de Justiție exercită interimatul funcției în cazul vacanței acesteia și că nu este vorba despre absența Președintelui sau despre vacanța funcției de vicepreședinte al Curții Supreme de Justiție, Curtea constată că capetele de sesizare privind articolele 7 alin. (3) teza a-II-a și 9¹ alin. (4) din Legea contestată reprezintă *actiones populares* și sunt inadmisibile (a se vedea DCC nr. 94 din 7 iulie 2022, § 29).

22. Curtea notează că o altă condiție obligatorie pentru ca excepția de neconstituționalitate să poată fi examinată în fond este incidența unui drept fundamental invocat de autori. Astfel, Curtea va analiza, prin prisma argumentelor autorilor sesizării, dacă prevederile contestate reprezintă o ingerință în drepturile fundamentale invocate (a se vedea HCC nr. 17 din 20 septembrie 2022, § 23).

23. Autorii sesizării au afirmat incidența articolelor 1 alin. (3), 20, 23, 26, 76 și 116 alin. (3) și (4) din Constituție, acesta din urmă în redactarea de până la 1 aprilie 2022.

24. Cu privire la incidența articolului 23 din Constituție, Curtea menționează că pentru a putea fi invocat standardul calității legii trebuie să existe o ingerință într-un drept fundamental (a se vedea DCC nr. 38 din 30 martie 2021, § 17; DCC nr. 23 din 22 februarie 2022, § 14; DCC nr. 133 din 27 septembrie 2022, § 15).

25. Cu privire la incidența articolului 26 din Constituție, care garantează dreptul la apărare, Curtea observă că autorii nu au demonstrat existența unei ingerințe în acest articol. În situații similare, Curtea a notat că simpla trimitere la un text din Constituție, fără explicarea pretensei neconformități cu acesta a prevederilor legale contestate, nu echivalează

cu un argument (a se vedea DCC nr. 128 din 13 septembrie 2022, § 24 și jurisprudența citată acolo). Constatarea este suficientă pentru a declara inadmisibil acest motiv al sesizării (a se vedea DCC nr. 29 din 18 martie 2021, § 21).

26. Articolul 76 din Constituție stabilește obligația publicării legii în Monitorul Oficial al Republicii Moldova și intrarea sa în vigoare la data publicării sau la data prevăzută în textul ei. Nepublicarea legii atrage inexistența ei. Curtea observă că prevederile contestate au fost adoptate prin Legea nr. 128 din 30 septembrie 2021, care a intrat în vigoare la data publicării ei în Monitorul Oficial, adică la 8 octombrie 2021. Prin urmare, Curtea nu constată existența vreunei încălcări a regulii impuse de articolul 76 din Constituție în prezenta cauză.

27. În jurisprudența sa, Curtea a subliniat că principiul preeminenței dreptului, garantat, în special, de articolul 1 alin. (3) din Constituție, și dreptul de acces liber la justiție, garantat de articolul 20 din Constituție, stabilesc că accesul la un tribunal trebuie realizat în condițiile legii, fiind aplicabile rigorile unui tribunal instituit de lege. Orice abatere de la acest standard reprezintă o încălcare a articolului 20 din Constituție (a se vedea HCC nr. 38 din 7 decembrie 2021, § 58).

28. Curtea notează că dreptul garantat de articolul 20 trebuie interpretat prin raportare la articolul 6 din Convenție. Pe baza articolului 6 § 1 din Convenție, un tribunal trebuie să fie întotdeauna „instituit prin lege”. Această expresie reflectă principiul preeminenței dreptului, care este inherent sistemului de protecție stabilit de Convenție și de Protocoalele sale. Scopul expresiei „instituit prin lege” din articolul 6 „este să asigure că organizarea judiciarului într-o societate democratică nu este dependentă de puterea discreționară a executivului, dar este reglementată de o lege adoptată de Parlament”. În sensul articolului 6 § 1 din Convenție, „legea” include prevederile dreptului național care, odată încălcate, ar conduce la participarea ilegală a unuia sau a mai multor judecători la examinarea unei cauze (a se vedea *Richert v. Polonia*, 25 octombrie 2011, §§ 41-42; *Guðmundur v. Islanda* [MC], 1 decembrie 2020, §§ 211-212).

29. Expresia „instituit prin lege” nu vizează doar baza legală a existenței unui „tribunal”, ci și respectarea de către tribunal a normelor privind alcătuirea completului de judecată în fiecare caz (a se vedea *Pasquini v. San Marino*, 2 mai 2019, § 101).

30. Astfel, Curtea notează că, potrivit articolului 116 alin. (2) din Constituție, standardul „instituit prin lege” se referă la numirea judecătorilor în instanțele judecătorești. Totuși, acest standard devine aplicabil și în cazul procedurii de numire a președintelui Curții Supreme de Justiție, având în vedere că acesta constituie la începutul fiecărui an completele de judecată (a se vedea articolul 14 din Legea cu privire la Curtea Supremă de Justiție).

31. Deși autorii sesizării nu susțin în mod expres o încălcare a articolului 116 alineatele (3) și (4) din Constituție, în redactarea de până la 1 aprilie 2022, acest articol este menționat de mai multe ori în sesizare. În realitate, autorii sesizării pretind că tribunalul care le judecă în prezent cauza a fost constituit pe baza unei legi pe care ei o consideră

neconstituțională prin raportare la articolul 116 alineatele (3) și (4) din Constituție, în redactarea de până la 1 aprilie 2022.

32. Curtea notează că alineatele (3) și (4) din articolul 116 din Constituție, la care autorii excepției își raportează criticile de neconstituționalitate, au fost abrogate prin Legea nr. 120 din 23 septembrie 2021, care a intrat în vigoare la 1 aprilie 2022.

33. Curtea reține că articolele 1 alin. (3) și 20 din Constituție, interpretate prin prisma articolului 6 § 1 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, garantează persoanelor acuzate de comiterea unei infracțiuni să fie judecate de un tribunal „stabilit prin lege”. Expresia „stabilit prin lege” are în vedere legea în vigoare la momentul numirii judecătorului sau a completului de judecată. Iregularitățile din procedura de numire pot compromite legitimitatea unei curți sau a unui tribunal, la care judecătorii numiți participă ulterior, în calitate de un „tribunal instituit prin lege”. Această corelație între procedura de numire a unui judecător și „legalitatea” completului de judecată la care participă ulterior un asemenea judecător își găsește, de asemenea, susținerea în scopul exigenței „stabilit prin lege” (a se vedea *Guðmundur Andri Ástráðsson v. Islanda* [MC], 1 decembrie 2020, §§ 211, 225, 226).

34. Astfel, Curtea observă că atât la numirea în funcție a Președintelui interimar al Curții Supreme de Justiție, cât și la momentul formării completului de judecată de către acesta, erau în vigoare prevederile constituționale în redactarea de până la 1 aprilie 2022. Așadar, Curtea își va raporta analiza la prevederile articolului 116 alineatele (3) și (4) în redactarea de până la 1 aprilie 2022.

35. Cu privire la incidența articolului 116 alin. (3) din Constituție în redactarea de până la 1 aprilie 2022, Curtea reține că nu poate verifica constituționalitatea unor prevederi care vizează numirea președintelui interimar al Curții Supreme de Justiție prin raportare la procedura de numire a președinților și vicepreședinților instanțelor judecătorești. Astfel, Curtea constată că acest motiv al sesizării este inadmisibil.

36. Potrivit articolului 116 alin. (4) din Constituție în redactarea de până la 1 aprilie 2022, președintele, vicepreședinții și judecătorii Curții Supreme de Justiție sunt numiți în funcție de Parlament la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii.

37. Totuși, având în vedere că funcția de președinte și de vicepreședinte al Curții Supreme de Justiție poate deveni vacantă din varii motive, legea a prevăzut un mecanism pentru a asigura funcționalitatea instanței judecătorești supreme. Constituția prevede în mod explicit că organizarea instanțelor judecătorești, competența acestora și procedura de judecată sunt stabilite prin lege organică (articolele 72 alin. (3) lit. e) și 115 alin. (4)). În acest sens, articolul 9¹ alin. (3) din Legea cu privire la Curtea Supremă de Justiție prevede că, în cazul survenirii vacanței funcției de președinte al Curții Supreme de Justiție, inclusiv în legătură cu expirarea mandatului, interimatul funcției acestuia se asigură de către un judecător al Curții Supreme de Justiție desemnat de Consiliul Superior al Magistraturii.

38. În acest caz, cu privire la argumentele autorilor sesizării referitoare la neconstituționalitatea articolului 9¹ din Legea cu privire la Curtea Supremă de Justiție, Curtea reține că articolul 116 alin. (4) din Constituție în redactarea de până la 1 aprilie 2022 reglementa numirea președintelui Curții Supreme de Justiției, nu și a președintelui interimar. Așadar, Curtea nu poate reține incidența articolelor 1 alin. (3), 20 și 116 alin. (4) din Constituție, în redactarea de până la 1 aprilie 2022.

39. Pentru că nu s-a constatat existența vreunei ingerințe în drepturile fundamentale invocate de autorul excepției, Curtea nu reține incidența articolului 23 din Constituție.

40. Pe baza celor menționate mai sus, Curtea constată că sesizarea privind excepția de neconstituționalitate este inadmisibilă și nu poate fi acceptată pentru examinare în fond.

Din aceste motive, pe baza articolelor 135 alin. (1) literele a) și g), 140 alin. (2) din Constituție, 26 alin. (1) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, 61 alin. (3) și 64 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

D E C I D E:

1. *Se declară inadmisibilă* sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a articolului 7 alin. (3) teza a II-a și a articolului 9¹ alineatele (3) și (4) din Legea nr. 789 din 26 martie 1996 cu privire la Curtea Supremă de Justiție, ridicată de dnii avocați Nicolae Posturusu, Petru Balan și Ion Vizdoagă, în interesele dlui Igor Dodon, în dosarul nr. 1-1/2022, pendinte la Curtea Supremă de Justiție.

2. Prezenta decizie este definitivă, nu poate fi supusă niciunei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Președinte

Domnica MANOLE

Chișinău, 1 decembrie 2022

DCC nr. 165

Dosarul nr. 167g/2022